

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích

**Archiv obce Smederov**

**1896–1945 (1959)**

Inventář

EL NAD č.: 819

AP č.: 537

Michal Rys

Blovice 2019

## **Obsah**

### **Úvod**

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	7
Seznam použitých pramenů a literatury	8

### **Přílohy:**

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	9
Příloha č. 2: Demografický vývoj obce ve sledovaném období	9
Příloha č. 3: Seznam zjištěných starostů	9

### **Inventární seznam**

1. Obec a její správa	11
2. Správa obecního majetku	11
3. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek	11
4. Působení obce ve veřejném zájmu	11
5. Spolupůsobení ve státních, všeobecně správních a bezpečnostních záležitostech	12

## I. Vývoj původce archiválií

**Původci archiválií archivního fondu Archiv obce Smederov zpřístupňovaných tímto inventářem jsou:**

**Obecní úřad Smederov, 1896–1945, a**

Místní národní výbor Smederov, 1945–1960.

Smederov (dříve i Smedrov, Smrdov) leží přibližně 3,6 km jihozápadně od Blovic. První písemná zmínka o něm pochází z roku 1654. Před zrušením patrimoniální správy v polovině 19. století byl součástí panství Hradiště. V současnosti je částí obce Ždírec.

Název obce měl vzniknout umělým polepšením staršího označení Smrdov, které původně znamenalo osada nebo dvůr smrdů a patrně působilo obyvatelům posměch.

Obecní zřízení v českých zemích vzniklo jako jeden z důsledků revolučních událostí roku 1848. Na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ř. z. se každé sídliště nově muselo stát buď (místní) obcí, nebo její součástí jakožto osada. S ohledem na souběžnou přípravu reformy státní správy byla realizace obecního zřízení odložena výnosem ministerstva vnitra č. 440/1849 ř. z. Po zahájení činnosti nově zřízených státních politických úřadů v roce 1850 a po vydání volební instrukce č. 152/1850 ř. z. již nic nebránilo uvedení obecní samosprávy v život. Nastupující údobí neoabsolutismu se projevilo v přijetí tzv. organických zřízení v korunních zemích rakouských, která pro obecní správu mj. znamenala brzké zrušení přístupu veřejnosti do zasedání schůzí obecních výborů (nařízení MV č. 17/1852 ř. z.), potvrzování voleb představených obcí okresními úřady (nařízení MV č. 67/1852 ř. z.), nakonec i odklad konání obecních voleb (nařízení MV č. 46/1854 ř. z.). Z následující úpravy obecního zřízení v roce 1859 císařským patentem č. 58/1859 ř. z. vstoupila v platnost pouze ustanovení o domovském právu. Naplnění došlo teprve obecní zřízením pro Čechy č. 7/1864 z. z., vydané v návaznosti na zákon č. 18/1862 ř. z., o základních pravidlech uspořádání záležitostí obecních, jímž se stát snažil získat nad obcemi větší kontrolu. Jím se pak správa obcí řídila s dílčími úpravami až do roku 1919. Společně se vznikem Československa v závěru 1. světové války vyvstala totiž potřeba úpravy dosavadního obecního zřízení. Ta byla realizována již na přelomu ledna a února roku 1919 zákonem č. 76/1919 Sb. z. a n., novela k obecním zřízením, a zákonem č. 75/1919 Sb. z. a n., o řádu volení v obcích. Obecní úřady zanikly na základě vládního nařízení č. 4/1945 Sb. z. a n., o volbě a pravomoci národních výborů, vydaného dne 5. května 1945 podle ústavního dekretu prezidenta republiky o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění č. 18/1944 Úředního věstníku československého. Jejich právními nástupci se staly místní národní výbory.

Organizační struktura obecních úřadů obsahovala od počátku dva povinné orgány. Obecní výbor byl širším, na tři roky voleným kolegiálním orgánem s usnášecí a dozorčí mocí. Volby do obecního výboru probíhaly podle cenzové a kapacitní soustavy zpravidla ve třech sborech. Počet členů obecního výboru s tříletým volebním obdobím se v Čechách v závislosti na množství obyvatel pohyboval od osmi do třiceti šesti. Obecní výbor pak ze svého středu volil obecní představenstvo, tvořené starostou (původně purkmistrem či představeným) a alespoň dvěma radními (první z nich byl starostovým náměstkem). Již v této době se výbor často nazýval

zastupitelstvem. Od roku 1919 stálo podle upravené organizační struktury v čele obce obecní zastupitelstvo (orgán usnášecí a dozorčí), které si ze svého středu volilo obecní radu (orgán usnášecí i výkonný) v osobách starosty a radních. Počet členů zastupitelstva se odvíjel od množství obyvatelstva v obci. Volit do obecních orgánů nově mohly všechny osoby, které dosáhly 21 let věku a měly v obci alespoň tři měsíce trvalé bydliště. Po roce 1933 se mandát zastupitelů prodloužil ze čtyř na šest let. Za účelem plnění obecních trestních kompetencí byl koncipován trestní senát sestávající ze starosty a dvou radních. Na správě obce se dále podílely komise. Povinné zřízení finanční komise zákonem č. 329/1921 Sb. z. a n. bylo předzvěstí výraznějších zásahů státu do obecní samosprávy, které následovaly ve 2. polovině dekády, především posílením dozoru státních úřadů. Povinná byla rovněž letopisecká komise, která navazovala na dřívější právní zakotvení povinnosti obcí vést pamětní knihu (zákonem č. 80/1920 Sb. z. a n.), později doplněné prováděcím vládním nařízením č. 169/1932 Sb. z. a n. K mimořádným správním orgánům obce patřila obecní správní komise v čele s vládním komisařem, jmenovaná na přechodnou dobu v případě absence zastupitelstva (např. v důsledku jeho rozpuštění či neúspěšného ustavení). Po roce 1938 se volby do zastupitelstev přestaly pořádat, po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byla uvolněná místa obsazována exponenty německé okupační moci. Volba starosty bývala schvalována nejprve říšským protektorem, později oberlandráty.

Věcné kompetence obecních úřadů byly dvojí: přirozená k obstarávání jejich vlastních záležitostí bez vnějších zásahů (vyjma případy stanovené zákonem) a přenesená, kterou na ně delegoval stát pro potřeby vyřizování vybraných veřejných věcí. Vlastní (přirozenou) působnost zpravidla zastupovala agenda domovského práva, evidence pobytu, správy nemovitého a finančního majetku obce, včetně vedení obecních účtů, provádění policie v širším slova smyslu (bezpečnost, mravnost, výstavba) a činnost v sociální a kulturní oblasti. Se státními orgány pak obec spolupůsobila v záležitostech vojenských, daňových, katastrálních a zemědělských. V období nacistické okupace nastalo zásadní omezení pravomocí obecní samosprávy. Posílena byla sice před koncem války pozice starosty, ten sám však více než dříve podléhal vyšším instancím.

Smederov se v roce 1850 nestal samostatnou obcí, nýbrž osadou obce Ždírec. Odloučení Smederova od této místní obce bylo povoleno v roce 1895 a oznámeno místodržitelkou vyhláškou č. 98691 ze dne 16. června 1896 publikovanou jako č. 54/1896 z. z.

Územně-správně náležela nově vzniklá obec do obvodu soudního okresu Blovice, který náležel až do roku 1942 do politického okresu Plzeň. Po záboru části českého pohraničí Německem v říjnu 1938 na základě Mnichovské dohody zůstala obec v Česko-Slovenské republice a po 15. březnu 1939 se stala součástí Protektorátu Čechy a Morava. Od roku 1942 byl následkem tzv. Heydrichovy správní reformy blovický soudní okres začleněn do nově utvořeného politického okresu Plzeň-venkov. Přifařen byl Smederov k Blovicím, kde se nacházelo i sídlo příslušného poštovního úřadu a zdravotního obvodu, byla zde i spádová četnická stanice. Místní děti navštěvovaly školu ve Žďáře.

Rozloha katastrálního území obce činila ve sledovaném období cca 1,89 km<sup>2</sup>. Ke Smederovu příslušela přidělená lokalita Podežd'ár.

Kancelář obecního úřadu se pravděpodobně nacházela v obydlích příslušných starostů. Pamětní kniha byla zavedena v roce 1922, prvním kronikářem byl Josef Marek.

V meziválečném období bylo smederovské obecní zastupitelstvo dvanáctičlenné, rada sestávala ze starosty, jeho náměstka a dvou radních.

Elektrifikace obce proběhla v roce 1923, prováděla ji firma Křižík z Prahy.

Dne 22. května 1945 měl dle kronikářských záznamů v obci vzniknout místní národní výbor, jeho prvním doloženým předsedou byl Karel Kuba.

## II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond (dále jen „fond“) byl do péče Okresního archivu Plzeň-jih, resp. Státního okresního archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích převzat v rámci těchto přírůstků:

převzato	od	popis	č. j.	č. př.
12. září 1990	MNV Ždírec	úřední knihy z let 1927–1959	OA 118/90/Spf.	795
20. července 2001	ObÚ Ždírec	spisy z let 1932–1945	SOkA 426/01-Spf.	76/02
8. listopadu 2010	ObÚ Ždírec	spisy z let 1931–1943	SOAP/050-0665/2010	108/10

O nakládání s dokumenty u původce se dochovaly jen nepřímé informace. V raném období jeho existence byly písemnosti patrně ukládány v domě starosty, případně dalších členů představenstva či výboru (např. pokladníka).

Nedochovaly se žádné doklady o případné existenci spisového plánu v kanceláři obecního úřadu.

Nebyly učiněny poznatky o případných ztrátách, zničení či poškození písemností obecního úřadu před jejich výběrem za archiválie.

## III. Archivní charakteristika archivního fondu

Torzovitě dochovaný archivní fond obsahuje archiválie z let 1896–1945 (1959). Jako posteriora byly ve fondu ponechány archiválie, v jejichž vedení pokračoval po zániku obecního úřadu jeho právní nástupce, Místní národní výbor Smederov. Jde o inventární jednotky č. 2, 3 a 7. Poslední jmenovaná je účetní závěrkou pro rok 1944 s razítkem ONV Blovice z roku 1952.

Pořádací práce byly prováděny v souladu s vyhláškou č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, současně pak s Metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni č. j. SOAP/006-0767/2010 z 12. března 2010 pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek, včetně dodatku č. j. SOAP/006-1300/2014 s platností od 15. července 2014, a zároveň s Metodickým pokynem č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017 z 16. března 2017), jímž byl nahrazen předchozí Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce (Ministerstvo vnitra, č. j. AS/1-284/00 z 31. ledna 2000).

Vzhledem k absenci spisového plánu u původce bylo pro členění inventárního seznamu zvoleno umělé schéma z výše zmíněného ministerského metodického pokynu. Archiválie tak byly rozděleny do pěti sérií v závislosti na typu agendy, jež byly dále tematicky rozčleněny na další série.

Podle údajů v databázi PEvA se před zpracováním měly ve fondu nacházet čtyři úřední knihy a jeden karton archiválií o celkovém rozsahu 0,22 bm. Mezi nimi bylo po zahájení inventarizace identifikováno sedm úředních knih a spisy o nezměněném celkovém rozsahu. Metráž fondu byla následně snížena vyčleněním jedné úřední knihy z let 1944–1947 a jednoho balíku spisů z let 1945–1959 o celkovém rozsahu 0,02 bm do archivního fondu Místní národní výbor Smederov (EL NAD 365, č. j. SOAP/50-489/2019 z 27. září 2019). Při pořádání byly důsledně vytrženy a vyřazeny jednotliviny nearchivní povahy v rozsahu 0,01 bm. Po uspořádání tedy fond obsahuje šest úředních knih z let 1896–1943 (1959) a jeden karton spisů z let 1930–1945 (1952). Jeho metráž se snížila na konečných 0,19 bm archiválií.

Inventární jednotky č. 6 a 7 byly jen částečně datované, a proto byla jejich datace určena odhadem dle jiných archiválií tohoto typu.

Ve výše zmíněném, dosud nezpracovaném archivním fondu Místní národní výbor Smederov (EL NAD 365) se nacházejí dvě archiválie vzniklé i z činnosti obecního úřadu. Jsou jimi pamětní kniha (ukn 19) a výše zmíněná hlavní účetní kniha (ukn 20), které obsahují mj. zápisy z let 1922–1945, resp. 1944–1945. První jmenovaná kniha byla ve fondu MNV ponechána a druhá do něho převedena v souladu s výše zmíněným metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni z roku 2010, podle něhož se knihy s agendami různých původců obvykle zařazují do archivního fondu, u jehož původce bylo jejich vedení knihy ukončeno.

Jazykem převážné většiny archiválií je čeština, výjimečně i němčina, především ve spisech z doby před rokem 1918 a z let 1939–1945.

Fyzický stav archiválií odpovídá jejich stáří, zejména u spisů jsou četné případy lokálního poškození rzí, prachem či plísněmi. U úředních knih bylo zjištěno poškození desek (inv. jednotka č. 15), hřbetů (inv. jednotky č. 1, 3, 4, 15) či vazby (inv. jednotky č. 3, 4, 15).

Na archiváliích nebyly v době uložení fondu v archivu prováděny žádné zásahy restaurátorské či konzervátorské povahy.

#### **IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu**

Fond obsahuje archiválie odrážející činnost Obecního úřadu ve Smederově, část klíčových agend je však zastoupena minimálně nebo zcela chybí.

Fungování orgánů obecního úřadu lze v omezené míře studovat v úředních knihách inv. č. 1–3. Hospodaření obce včetně správy majetku dokládají nejlépe úřední knihy inv. č. 4–7, 10, 11 a 14.

S ohledem na absenci archiválií k řadě klíčových tematických oblastí narůstá význam pamětní knihy, uchovávané ve výše zmíněném archivním fondu MNV Smederov (ukn 19), v níž lze dohledat cenné informace o událostech v obci v meziválečném a válečném období. Pamětní kniha byla Státním oblastním archivem v Plzni digitalizována a je badatelům dostupná online na webu <http://www.portafontium.eu/>.

Fond poskytuje dílčí prameny pro historické bádání o obecní samosprávě a regionálních dějinách.

## **V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky**

Inventarizaci archivního fondu *Archiv obce Smederov 1896–1945 (1959)* provedl a inventář v září 2019 vypracoval Michal Rys ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích.

V Blovicích 2. prosince 2019

Michal Rys

## Seznam použitých pramenů a literatury

### *Archivní prameny*

SOka Plzeň-jih se sídlem v Blovicích, fond *Místní národní výbor Smederov*, ukn 19, 20.

### *Tištěné prameny*

*Statistický lexikon obcí v republice Československé: 1, Čechy*. V Praze : Státní úřad statistický, 1923.

### *Literatura*

CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, ročník 56, s. 249–285.

FOUD, Karel, KAREL, Tomáš. *Jižní Plzeňsko II*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2000.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

CHYTIL, Alois, ed. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha : Alois Chytil, 1930.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník království českého*. V Praze : Bursík & Kohout, [1895].

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce: příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, ročník 49, zvláštní příloha.

PROFOUS, Antonín, SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny. IV. díl – S–Ž*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.

RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005*. Praha : Český statistický úřad, 2006.

WANNER, Michal a kol. *Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Druhé vydání. Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2015.



## Přílohy

### Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
bm	běžný metr
č. (j., p., př.)	číslo (jednací, popisné, přírůstku)
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evid. jedn.	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
MNV	místní národní výbor
MV	Ministerstvo vnitra
ONV	okresní národní výbor
PEvA	Program evidence archiválií
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
SOA(P)	státní oblastní archiv (SOA v Plzni)
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

### Příloha č. 2: Demografický vývoj obce ve sledovaném období

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
Počet obyvatel	163	148	175	160	154	174	181	138
Počet domů	23	24	26	25	26	26	32	42

### Příloha č. 3: Seznam zjištěných starostů

<b>Josef Marek</b>	doložen 1896–1902
<b>Josef Němec</b>	doložen 1903–1908
<b>Josef Uzel</b>	1909–1918
<b>Josef Sklenář</b>	1919–1927 (rezignoval ze zdravotních důvodů)
<b>Josef Škarda</b>	1927–1934 (rezignoval ze zdravotních důvodů)
<b>Josef Chmelík</b>	1934–1935 (zastupujícím 1. náměstkem bývalého starosty)
<b>Josef Chmelík</b>	1935–1938 (starostou z rozhodnutí Zemského úřadu v Praze)
<b>Václav Uzel</b>	1938–1945?

## **Inventární seznam**

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
<b>1. Obec a její správa</b>			
<b>1.1 Všeobecná správní činnost obce</b>			
1	Kniha protokolů ze schůzí obecního výboru/zastupitelstva	1896–1927	ukn 1
2	Kniha protokolů ze schůzí obecního zastupitelstva a pléna a rady MNV - obecní zastupitelstvo 1927–1943 - plénum a rada MNV 1946–1959	1927–1943 (1959)	ukn 2
3	Kniha zápisů ze schůzí rady obce a MNV - obecní rada 1931–1942 - rada MNV 1951–1954	1931–1942 (1954)	ukn 3
<b>2. Správa obecního majetku</b>			
<b>2.1 Rozpočtové hospodaření obce</b>			
4	Hlavní účetní kniha	1930–1935	ukn 4
5	Hlavní účetní kniha	1936–1938	ukn 5
6	Rozpočty obce (pro správní roky 1931, 1933–1934, 1941–1943)	1930–[1943]	kar 1
7	Účetní závěrky obce (pro správní roky 1933, 1940–1944)	[1934]–1945 (1952)	kar 1
<b>3. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek</b>			
<b>3.1 Stavební záležitosti</b>			
8	Úprava rybníku na návsi (korespondence advokáta majitelů s obecním a okresním úřadem)	1940	kar 1
<b>3.2 Zdravotní záležitosti</b>			
9	Oznámení o povinném očkování žáka	1934	kar 1
<b>4. Působení obce ve veřejném zájmu</b>			
<b>4.1 Chudinství a sociální péče</b>			
10	Rozpočty ústavu chudých (pro správní roky 1931, 1934, 1940–1943)	1930–1943	kar 1
11	Účetní závěrky ústavu chudých (pro správní roky 1931, [1933], 1941–1942)	1932–1943	kar 1
<b>4.2 Školství</b>			
12	Rozpočty Školního újezdu Blovice na roky 1938–1943	1938–1942	kar 1
13	Rozpočet Školní obce Žďár na rok 1943	1943	kar 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
<b>5. Spolupůsobení ve státních, všeobecně správních a bezpečnostních záležitostech</b>			
<b>5.1 Záležitosti daňové a katastrální</b>			
14	Hospodaření s obecními přírážkami (přehledy Berního úřadu Blovice)	1938	kar 1
15	Parcelní protokol	1906	ukn 6
16	Přídělová listina o drobném přídělu (příděl z velkostatku Hradiště v rámci pozemkové reformy)	1933	kar 1
<b>5.2 Zemědělství</b>			
17	Sčítání ploch kultur a osevu (závodové dotazníky, řazeno dle č. p.)	1940–1943	kar 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Smederov
Značka archivního fondu:	AO Smederov
Časové rozmezí:	1896–1945 (1959)
Počet evidenčních jednotek:	7 (6 úředních knih, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	17
Rozsah v bm:	0,19 bm
Stav ke dni:	2. prosince 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Michal Rys
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Michal Rys
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	5
Schválila:	Mgr. Petra Martínková dne 2. prosince 2019 – č. j. SOAP/50-642/2019